

Pražská léta Jána Stanislava a československá byzantologie

LUBOMÍRA HAVLÍKOVÁ (PRAHA)

Československá byzantologická bibliografie – *Bibliographie de la byzantinologie tchécoslovaque*¹ byla připravena kolektivem autorů² pod vedením profesora Antonína Dostála k VIII. mezinárodnímu byzantologickému kongresu, který se konal v září 1966 v Oxfordu. Přináší přehled prací československých i u nás narozených a později v zahraničí žijících a působících byzantologů. Chronologicky jsou zde zahrnuty publikace napsané od počátků naší byzantologie, tj. od začátku 20. století až do roku 1966. Monografie, syntézy, články, studie, recenze a zprávy jsou anotovány ve francouzštině a rozděleny podle bibliografického schématu, které používal při vydávání své mezinárodní bibliografie časopis *Byzantinoslavica*. V bibliografii najdeme práce předních československých historiků, archeologů, paleoslovenistů a literárních historiků, historiků umění i klasických filologů. Bibliografie odráží celé spektrum oborů, které se podílely na vzniku československé byzantologie, po celé období její existence ji utvářely a vytvořily tak multidisciplinární obor.³ Velký podíl na její profilaci měla zejména paleoslovenistika a problematika cyrilometodějská a velkomoravská.

V byzantologické bibliografii jsou uvedeny také tři či spíše pouze tři práce slovenského jazykovědce, univerzitního profesora Jána S t a n i s l a v a (1904-1977),⁴ rodáka z Liptovského Jána a absolventa slovan-

¹ *Bibliographie de la byzantinologie tchécoslovaque (y compris les travaux des byzantinistes étrangers actifs en Tchécoslovaquie) I-II*. Bibliografické příručky sv.1–2. Bibliografie československé byzantologie sv.I-II, Praha: ČSAV ÚDESZ 1966.

² Vedle A. Dostála patřili k autorskému kolektivu K. Benda, R. Dostálová – Jenišťová, V. Hrochová, M. Loos, J. Myslivec, V. Vavřínek, B. Zástěrová.

³ L. Havlíková, *Česká byzantologie a Slovenský ústav*, *Slavia* 68 (1999) 442–451.

⁴ K biografii J. Stanislava a jeho bibliografii podrobněji viz např. M. Kudělka – Z. Šimeček a kol., *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovan-*

ské a románské filologie na filozofické fakultě v Bratislavě, který působil v letech 1929-1936 na Karlově univerzitě v Praze. Co předcházelo Stanislavovu pražskému pobytu, proč a jakým způsobem se dostal do Prahy a jak pracovně trávil svá léta na pražské vysoké škole? Z jeho osobní pozůstalosti, korespondence i vzpomínek, které zpracoval do knižní podoby jeho syn Ivan,⁵ je patrné, že na jeho odbornou orientaci a specializaci i jeho pozdější vědecký růst měli vliv vynikající čeští slavisté, kteří v období první republiky působili na Filozofické fakultě v Bratislavě. Když na podzim roku 1924 vstoupil dvacetiletý Stanislav na bratislavskou akademickou půdu, měl možnost setkat se zde s profesory slavistiky Albertem Pražákem, Milošem Weingartem a Frankem Wollmanem. Až téměř do konce roku 1926⁶ působil Weingart na bratislavské filozofické fakultě jako jediný profesor české, slovenské a slovanské jazykovědy, v jejímž rámci přednášel rovněž staroslověnštinu. Jako profesor prý byl přísný, ale studentům, kteří byli nejen nadaní, ale i snaživí a pracovití a uměli probíranou látku, pomáhal.⁷ Při své profesorské praxi si všiml mladého, talentovaného Jána Stanislava, který byl členem jeho bratislavského slovanského semináře. Roku 1928 obhájil Stanislav svou disertační práci věnovanou liptovským nářečím a na jejím základě získal titul doktora filozofie. Stává se asistentem slovanského semináře Komenského univerzity v Bratislavě. Ale kontakty z doby studia s profesorem Weingartem, který po odchodu profesora F. Pastrnka do penze přešel koncem roku 1926 na Karlovu univerzitu do Prahy, nebyly zpřetrhány. Naopak, začátkem roku 1929 přichází ambicióznímu slovenskému mladíkovi od profesora Weingarta pozvání do Prahy. Stanislav píše na ministerstvo školství a národní osvěty (MŠANO), které roku 1928 vytvořilo a přidělilo Karlově univerzitě tři místa asistentů, žádost o místo asistenta-stipendisty ve slovanském semináři Karlovy univerzity, kde se chce zdokonalit ve slovanské filologii a srovnávací jazykovědě a „nadobudnúť si širšieho rozhľadu“.⁸

---

ských národů od r.1760, Biograficko-bibliografický slovník, Praha 1972, 432–434; I. Stanislav, Život v slove, Bratislava 1987.

⁵ I. Stanislav, *Život v slove*, 22.

⁶ Z. Hauptová, *Miloš Weingart. 21.11. 1890 – 12.1. 1939*, *Byzantinoslavica* 60 (1999) 1–8, na s.3 uvádí, že Weingart působil na Univerzitě Komenského v Bratislavě od roku 1921 až do roku 1926.

⁷ I. Stanislav, *Život v slove*, 24.

⁸ *Ibidem*, 30.

Jaro roku 1929 přivítalo doktora Stanislava již v Praze. Praha ho moc nenadchla; byla začouzená, v mlhavém oparu, plná pouličního ruchu a pro mladého muže z Liptova, který „prošel“ Bratislavou příliš rozlehlá. Ale byla centrem slavistiky, a to ho přitahovalo. Praha, kde působí od 1.5. 1929 jako asistent-stipendista⁹ slovanského semináře, se načas stává jeho druhým domovem a profesor Weingart jeho druhým, duchovním otcem. Weingart již v Bratislavě dobře odhadl talent mladého studenta Stanislava a v Praze se mu snažil vytvořit v semináři ty nejlepší podmínky pro jeho práci, zdokonalování, vědecké zrání. Udělal ho svým asistentem a uvažoval o něm jako o svém budoucím nástupci. Situace se však nakonec vyvinula jinak a Praha se stala pro Stanislava pouze „nástupní stanicí“ k jeho kariéře, která následovala po jeho návratu do Bratislavy. Během letních prázdnin 1929 pobývá s povolením MŠANO¹⁰ asistent-stipendista pražského slovanského semináře Ján Stanislav opět ve svém rodném Liptově, aby zde v rámci studijního volna získával další materiál pro svou vědeckou práci o liptovských nářečích.

Po prázdninách, strávených v krajině svého dětství, se vrací do Prahy, aby pokračoval v práci ve slovanském semináři. Mladý, začínající vědec potřebuje k svému vědeckému růstu a odborné profilaci nejen kontakty s vynikajícími badateli doma, ale především s vědeckými kapacitami v zahraničí. Toho si byl Stanislavův učitel Weingart dobře vědom, a proto posílá mladého muže do světa, aby mohl své názory formovat v širším srovnávacím kontextu a konfrontovat je na mezinárodním vědeckém fóru.

---

⁹ Dopis z pražského MŠANO z 30.3.1929 určený děkanátu FF Univerzity Komenského v Bratislavě žádal, aby asistent I. služební skupiny tamního slovanského semináře J. Stanislav byl neodkladně služby asistentské zproštěn a „poukázán ihned místo v Praze nastoupiti“. Místo bylo povoleno výnosem MŠANO z 20.2.1929, čj.20.020/29–IV.a a z 30.3.1929, čj.41.114/29–IV. Fond obsahuje několik dalších dopisů mezi J. Stanislavem, děkanátem FF UK a MŠANO ohledně jeho místa asistenta-stipendisty, které bylo zřízeno patrně pouze pro něj a nemělo narušit počet preliminovaných, systemizovaných asistentských míst na FF UK. O místo musel Stanislav každoročně dopisem žádat. AUK (Archiv Univerzity Karlovy), fond FF, karton 97, inv.č.1201 (Slovanský seminář, akta osobní).

¹⁰ Dopis děkanátu FF UK z 3.7. 1929 a prof. M. Murka z 12.7. 1929 MŠANO s žádostí o dva měsíce studijní dovolené pro J. Stanislava na letní prázdniny 1929, „aby mohl rozšířiti a doplniti svou disertaci o nářečích východní třetiny Liptova prozkoumáním dalších osad liptovských, kterých dosud neprobádal.“ AUK, fond FF, karton 97, inv.č.1201.

První cesta doktora Stanislava vedla na jih: do Srbska, Slovinska a Chorvatska, kde pobyl první polovinu roku 1930. Tři měsíce strávil v Bělehradě, kde studoval u profesorů A. Belice a S. Kul'bakina a navštěvoval jejich přednášky a semináře, a dva v Lublani u profesorů R. Nahtigala, F. Ramovše a I. Prijatelja.¹¹ Navštívil také Chorvatsko – Záhřeb s jeho univerzitou a její knihovnou a ostrov Krk, kde viděl v kostele slovanskou bohoslužbu. Z jeho korespondence¹² vyplývá, že se mu v Bělehradě i v Lublani až na několik drobností velmi líbilo; pěkně popisoval život v Bělehradě, měšťt nad soutokem Drávy a Dunaje a zejména si pochvaloval výlet k jezeru Bled pod Julskými Alpami. Obdivoval profesora Nahtigala, odborníka na slovanskou srovnávací jazykovědu a staroslověnštinu, který se stal jeho „vzorem při študování naší kultúry IX. storočia.“¹³ V Lublani také poprvé četl rukopis církevněslovanské památky – Suprasaľský kodex – a seznámil se s jeho Kopitarovým přepisem.¹⁴ Vedle navázání kontaktů s významnými slovinskými a srbskými slavisty byla největším přínosem jeho pobytu skutečnost, že se „naučil jazyku srbochorvatskému a pak také slovinskému tak, že může dobře mluvit a čísti“.¹⁵ V létě 1932 – během svého pražského pobytu podruhé – se Stanislav ještě jednou do tehdejší Jugoslávie vrátil. Navštívil nejen slovinskou Lublaň a okolí a konzultoval s profesory Nahtigalem a Ramovšem, ale pobýval také v Chorvatsku, na ostrově Hvar, který byl znám svými kláštéry – centry slovanského hlaholského písemnictví.

V listopadu 1930 nabídl profesor Weingart svému asistentovi, že ho pošle na stáž do Polska, kde mu známý polský dialektolog profesor K. Nitsch slíbil stipendium.¹⁶ V lednu 1931 balí Stanislav kufík a odjíždí

---

¹¹ Zpráva J. Stanislava o studijním pobytu v Jugoslávii, viz *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.III., za rok 1930, Praha 1931, 108.

¹² I. Stanislav. *Život v slove*, 44–47.

¹³ Ibidem, 46.

¹⁴ Zpráva J. Stanislava o studijním pobytu v Jugoslávii, viz *Ročenka Slovanského ústavu*, 108.

¹⁵ Ibidem. Viz také dopis Ředitelství semináře pro slovanskou filologii MŠANO z 2.12. 1930 (dobře využil cesty do Jugoslávie, kde se naučil „opravdu dobře jazyku srbocharvátskému a slovinskému“), ve kterém prof. Murko doporučoval rovněž Stanislavovu cestu do Polska. AUK, fond FF, karton 97, inv.č.1201.

¹⁶ I. Stanislav. *Život v slove* 47. Stipendium bylo ve výši 300 zlotych, v tehdejší přepočtu 1125,- Kč. Když Weingart posílal Stanislava na různé stáže do světa, používal oblíbenou repliku: „Tak si teď hezky vemte kufíček a zajed'te

do Krakova, kde strávil tři měsíce. Vzpomíná na „družnou slovanskú atmosféru, s ktorou sa tu stretal“ i na přednášky a cvičení profesorů K. Nitsche a T. Lehra-Splawińskiego.¹⁷ Přestože pobyt v Polsku byl pro Stanislava přínosný, těšil se do Prahy, aby mohl pokračovat v psaní své práce z dialektologie – o liptovských nářečích, která vyšla roku 1932.¹⁸ Také do Polska podobně jako do Jugoslávie se Stanislav ještě v rámci svého pražského působení vrátil. Po dvou letech od první návštěvy, v roce 1934, se zúčastnil s přednáškou II. mezinárodního sjezdu slavistů ve Varšavě a v Krakově.

V roce 1932 (od poloviny ledna-do začátku dubna)¹⁹ navštívil Stanislav pracovně Paříž, která ho nadchla. Dříve ohromený Prahou, nyní ve srovnání s Paříží je „Praha len mestečko,“ jak poznamenal ve svém dopise bratru.²⁰ Na cestu do Paříže dostal od I. odboru Slovanského ústavu podporu ve výši 2.500,-Kč „za účelem studia slavistiky“.²¹ V Paříži byl Stanislav podobně jako v Polsku dvakrát; podruhé v únoru roku 1934.²² Za svých stáží pobýval na Sorbonně a Collège de France, navštěvoval přednášky velkých francouzských slavistů, profesorů A. Mazona, A. Meilleta, A. Vaillanta F. Dominoise, P. Boyera a dalších filologů v Sociétés des Slavisants a v Sociétés de linguistique. S některými z nich se sblížil i osobně.²³

---

si do...“. Viz také dopis Ředitelství semináře pro slovanskou filologii z 2.12. 1930 MŠANO, který doporučuje Stanislavovu cestu do Polska. Schválena MŠANO 30.1. 1931. AUK, fond FF, karton 97, inv.č.1201.

17 Ibidem, 47–48.

18 J. Stanislav, *Liptovské nářečia*, Turčianský sv. Martin 1932.

19 V dopise Ředitelství semináře pro slovanskou filologii z 29.10. 1931 MŠANO se žádá pro Stanislava tříměsíční cesta do Paříže, „aby poznal metody francouzských slavistů Meilleta, Mazona a Vaillanta“. AUK, fond FF, karton 97, inv.č.1201.

20 Dopis J. Stanislava bratru Rudolfovi z 31. ledna 1932, viz I. Stanislav, *Život v slove*, 50.

21 *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.IV., za rok 1931, Praha 1932, 79.

22 Viz Stanislavova zpráva v *Ročenke Slovanského ústavu*, sv.V.-VII., za tříletí 1932–34, Praha 1935, 146–147.

23 Např. u prof. Mazona byl na obědě a popisoval ho jako příjemného, kamarádského a elegantního pána. Nelíbily se mu prý „Bydlovy Dějiny Slovenska“ [sic! Jde patrně o Jaroslava Bidla a jeho *Dějiny Slovanstva*. Chyba vznikla zřejmě při přepisu záznamů ze Stanislavova zápisníku. LH.] Obdivoval také pracovitost F. Wollmana. Podobně ho pozval na oběd i prof. Vaillant. Profesor F. Dominois choval, podle Stanislava, lásku k Československu, protože měl za ženu Slovenku. S prof. Boyerem mluvil nejen o svém zaměstnání ve

Po ukončení své dialektologické práce se Stanislav začal věnovat nové problematice, a to oblasti církevněslovanského písemnictví, tedy tematice, na které pracoval také jeho učitel Miloš Weingart. Do tehdy ještě sborníku Byzantinoslavica odevzdal Stanislav článek o Frizinských zlomcích a připravoval další o dativu absolutním ve staroslověnětině. V dopise profesoru A. Pražákovi z roku 1932 o tom napsal: „V budúcom čísle Byzantinoslavica budem mať článok o Frizinských pamiatkach a pripravujem štúdiu o datíve absolútnom v cirkevno-slovanských textoch.“²⁴ Právě tyto dvě Stanislavovy práce z doby jeho pražského pobytu, které byly publikovány v Byzantinoslavikách a ještě jedna z doby, kdy již Stanislav působil doma, na Slovensku a která byla uveřejněna ve slovenském časopise Historica Slovaca, byly zařazeny do *Bibliographie de la byzantinologie tchécoslovaque*. V roce 1931, ještě před Stanislavovou habilitací, vyšla práce *Doterajšie výskumy o Frizinských pamiatkach*.²⁵ V podrobné studii autor představil soudobý stav znalostí o původu a dataci památky a zabýval se jazykovou charakteristikou Frizinských zlomků. Osobně se domníval, že zachované fragmenty nepředstavují originál, ale jsou pozdější kopii památky, kterou napsal německý kněz. Jazyk památky definoval Stanislav jako slovanský. Dnes víme, že Frizinské zlomky jsou složeny ze staroslověnských, latinských a starohornoněmeckých textů a kolem roku 970 byly přepsány do latinského kodexu, který patřil frizinskému biskupu Ottovi a byl určen pro jeho kostel ve Spittalu na Drávě.

V druhé ze svých prací, která byla otištěna v Byzantinoslavikách pod názvem *Datív absolútny v starej cirkevnej slovančine*,²⁶ Stanislav zkoumal původ, formu, funkci a různé způsoby použití dativu absolutního ve staroslověnětině. Svou podrobnou studii doplnil příklady použití dativu absolutního ve staroslověnských památkách a statistikou obsahující tabulky a grafy, které dokumentují jeho různé způsoby užití. Stodvanáctistránkovou práci zhodnotil Stanislavův učitel Weingart jako „cenný přfsspěvek

---

Slovanském semináři v Praze, ale také o aktuálních otázkách politických, jako byla v té době např. Benešova koncepce počestit Slováky („la conception de M. Beneš“). Viz I. Stanislav, *Život v slove*, 51, 52, 53 a Stanislavova zpráva v *Ročence Slovanského ústavu*, sv.V.-VII., za tříletí 1932–34, Praha 1935, 146–147.

24 I. Stanislav, *Život v slove*, 46–47.

25 J. Stanislav, *Doterajšie výskumy o Frizinských pamiatkach. Kriticko-bibliografický prehľad*, Byzantinoslavica 4 (1931) 303–334.

26 J. Stanislav, *Datív absolútny v starej cirkevnej slovančine*, Byzantinoslavica 5 (1933–34) 1–112.

k staroslověnské syntaxi.²⁷ Společně se Stanislavovou monografií *Liptovské nářečia*,²⁸ která získala nejen ocenění České akademie věd a umění (ČAVU), ale byla kladně přijata i na mezinárodním fóru, se stala rozprava o dativu absolutním v Byzantinoslavikách základem k zahájení Stanislavova habilitačního řízení.²⁹ 22. ledna 1934 byl Ján Stanislav jmenován soukromým docentem slovanského srovnávacího jazykozpytu a staroslověňštiny na Karlově univerzitě.³⁰ Jako docentovi mu přibýly nové, pedagogické povinnosti. Přednášel pět hodin týdně; z toho v letním semestru školního roku 1933/34 dvě hodiny o staroslověnském hláskosloví, později i tvarosloví a ve školním roce 1934/35 a dalších věnoval také tři hodiny problematice dialektů v jihoslovanském prostředí, srovnávací mluvnici jihoslovanských jazyků, bulharskému historickému tvarosloví a srbochorvatskému hláskosloví.³¹ Rád vedl také semináře, v nichž se střídal se svým učitelem Weingartem. Roku 1934 byl rovněž zvolen mimořádným členem I. odboru Slovanského ústavu a byl členem i dalších mezinárodních společností (např. mimořádným členem Učenej spoločnosti Šafárikovej v Bratislavě a členem Société des Slavisants v Paříži).³² Za Slovanský ústav byl

---

27 I. Stanislav: *Život v slove*, 58.

28 J. Stanislav, *Liptovské nářečia*, Turčianský sv. Martin 1932.

29 V návrhu na místo asistenta-stipendisty na rok 1934 pro Stanislava, který poslalo ředitelství semináře pro slovanskou filologii MŠANO 13.6. 1933 se mj. mluví o tom, že „se připravuje na habilitaci ze slovanského srovnávacího jazykozpytu a ze staré slověňštiny“. AUK, fond FF, karton 97, inv.č. 1201.

30 Stanislavova habilitační práce byla na návrh profesorů Smetánky, Weingarta a Hujera přijata a schválena v sedění profesorského sboru 18.5. 1933 a na podzim téhož roku měl vykonat habilitační kolokvium. Podle hodnocení byl Stanislav „v roce 1933 velice pilně vědecky činný.“ AUK, fond FF, karton 97, inv.č. 1201.

31 Dopis ředitelství semináře pro slovanskou filologii MŠANO z 13.6. 1934. AUK, fond FF, karton 97, inv.č. 1201. Přednášky J. Stanislava viz také *Seznam přednášek, které se budou konati na Universitě Karlově v Praze*, Praha s.a., 48, 47, 50, 49, 50: LS 1934: *Struktura jazyka staroslověnského I.*, ZS 1934/35: *Struktura jazyka staroslověnského II.*, LS 1935: *Struktura jazyka staroslověnského a Dialekty jazyků jižních Slovanů*, ZS 1935/36: *Historické tvarosloví bulharské (se zřetelem k ostatním jihoslovanským jazykům)*, LS 1936: *totéž*, ZS 1936/37: *Srbochorvatské hláskosloví*.

32 *Ročenka Slovanského ústavu*, sv. V.-VII., za tříletí 1932–34, Praha 1935, 43.

delegován jako člen Komise pro ustálení transkripce slovanských písem, která pracovala při Slovanském ústavu.³³

Od třicátých let 20. století se Ján Stanislav věnoval s rostoucí intenzitou také problematice cyrilometodějské a velkomoravské, kterou ale bohužel *Bibliographie de la byzantinologie tchécoslovaque* nepodchycuje, přičemž toto téma je v bibliografii hojně zastoupeno pracemi jiných autorů. V období svého pobytu v Praze vydává v roce 1933 sborník *Ríša Velkomoravská* se studii řady významných domácích i zahraničních badatelů (Weingarta, Pastrnka, Ramovše, Kosa, Popa aj.) a sám do sborníku přispívá článkem *Dnešní stav otázky československých prvků v staroslovienských pamiatkach*. Ve stejném roce přeložil z latiny do slovenštiny a komentářem a doslovem opatřil *Životy slovanských apoštolů Cyrila a Metoda*, které patří mezi naše základní prameny k dějinám Velké Moravy a k činnosti cyrilometodějské mise. Obě Stanislavovy publikace se setkaly doma i v zahraničí s velkým ohlasem a postupně vyšly v několika dalších, doplněných vydáních.³⁴ Kromě toho vydává knihy a studie ze slovenské literatury a dialektologie a pořádá i veřejné přednášky pro širší publikum, které ale nesouvisí s naším tématem. Nic to však nemění na skutečnosti, že léta strávená v Praze patřila v tvůrčí činnosti i v osobním a odborném vývoji Jána Stanislava k velmi plodným a užitečným.

Na podzim roku 1936 Weingartův asistent, docent Ján Stanislav, odchází z Prahy do Bratislavy, kde byl k 1. říjnu 1936 jmenován mimořádným profesorem Filozofické fakulty Univerzity Komenského.³⁵ Velkou zásluhu na jeho vědecké výchově a jmenování profesorem v Bratislavě měl jeho učitel Miloš Weingart. I po odchodu z Prahy do Bratislavy zůstal Stanislav nadále mimořádným členem I. odboru Slovanského ústavu.³⁶ Na Stani-

³³ *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.V.–VII., za třetí letí 1932–34, Praha 1935, 10. Ještě v roce 1947 byl Stanislav členem Komise transliterační Slovanského ústavu, viz *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.XIII., za rok 1947, Praha 1948, 7.

³⁴ První vydání *Životů slovanských apoštolů Cyrila a Metoda* vyšlo v r. 1933, druhé v r. 1934 a třetí, rozšířené pod názvem *Životy slovanských apoštolů Cyrila a Metoda v legendách a listoch* v r. 1950.

³⁵ Viz dopis MŠANO děkanátu FF UK z 16.12. 1937, v němž se sděluje že ministerstvo nemá námitek proti obsazení místa asistenta-stipendisty, které se uprázdnilo jmenováním J. Stanislava „mimořádným profesorem slovanského srovnávacího jazykozpytu a staroslověnštiny při FF Komenského university v Bratislavě“. AUK, fond FF, karton 97, inv.č.1201. I. Stanislav, *Život v slove*, 77–81, 230.

³⁶ *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.IX., za rok 1936, Praha 1937, 27 uvádí v rámci mimořádných členů I. odboru Slovanského ústavu PhDr. Jána Stani-

slavovo místo asistenta navrhoval profesor Josef Šusta doktora Rudolfa Holinku, „někdejšího asistenta a docenta filosofické fakulty v Bratislavě.“³⁷ Z tohoto příkladu, který nebyl zdaleka jediným, je patrné, že výměna vysokoškolských pedagogů a vědců mezi Prahou a Bratislavou (podobně i Brnem) fungovala v období první republiky velmi dobře. I po návratu Jána Stanislava do Bratislavy zůstaly vztahy mezi ním a jeho učitelem i kolegou profesorem Milošem Weingartem až do Weingartovy smrti velmi srdečné a vřelé a měly téměř charakter vztahu mezi otcem a synem.³⁸ Stanislav se do Čech, kde měl z doby svého pobytu v Praze řadu přátel, rád vracel. Čerstvě ženatý pobýval se svou ženou Delfinou na svatební cestě v Hrubé Skále u Turnova,³⁹ kde ho v srpnu 1938 navštívil Weingart se svou rodinou, manželkou Julií a dcerou. Několik dní podnikali společné procházky. Na podzim roku 1938, kdy se politická situace v Československu po Mnichovské dohodě zhoršila a čeští profesori byli na Slovensku šikanováni, uvažoval i Stanislav, který se postavil proti této praxi a měl z toho na vyšších místech problémy, o návratu do Prahy. Konzultoval vše s Weingartem, který mu v říjnu 1938⁴⁰ napsal, že by ho v Praze rád uvítal a doporučil mu, aby se obrátil na MŠANO. Sám se však v celé záležitosti patrně angažoval, protože tři měsíce nato píše Stanislavovi, že má pro něho připravené místo v Praze, ve slovanském semináři Karlovy univerzity. Nakonec se situace na bratislavské univerzitě uklidnila a Stanislav zůstal doma, na Slovensku.

V polovině ledna roku 1939 přijíždí profesor Stanislav opět do Prahy, tentokrát se smutným posláním. Začátkem roku, 12. ledna jeho učitel, profesor Miloš Weingart ve věku 48 let nečekaně umírá. Při smutečním obřadu 17. ledna na Olšanských hřbitovech se s ním profesor Stanislav loučí za Slovensko, jménem Univerzity Komenského.⁴¹ Památku svého učitele

---

slava jako univerzitního profesora v Bratislavě; podobně *Ročenka Slovanského ústavu*, sv.X., za rok 1937, Praha 1938, 27.

37 Viz dopis Děkanství FF UK MŠANO z 30. 3. 1939, AUK, fond FF UK, karton č. 99, inv.č.1207.

38 Viz pohřební řeč J. Stanislava nad rakví M. Weingarta 17.1. 1939, kterou cituje I. Stanislav, *Život v slove*, 98–100.

39 I. Stanislav, *Život v slove*, 96.

40 Dopis M. Weingarta J. Stanislavovi z 24. 10. 1938 viz I. Stanislav, *Život v slove*, 96–97.

41 Stanislavův projev na Weingartově pohřbu, v němž připomněl nejen vědeckou činnost, ale i osobní vlastnosti a lidské kvality svého učitele, viz I. Stanislav, *Život v slove*, 99.

Miloše Weingarta uctil Stanislav posmrtným vydáním jeho díla *Československý typ cirkevnej slovančiny. Jeho pamiatky a význam*, které sám přeložil do slovenského jazyka a které vyšlo po Druhé světové válce v Bratislavě roku 1949.⁴² Bylo připomínkou desetiletého výročí Weingartovy smrti. A to byla definitivní tečka za jedním obdivuhodným vědeckým a lidským přátelstvím.

Zde bychom mohli příspěvek o Stanislavově pražském pobytu ukončit. Nicméně téma si vyžaduje malý dovětek. Pro československou byzantologii znamenalo Stanislavovo dílo z doby jeho pražského pobytu a zejména z pozdějších let velký přínos, který dosud nebyl z byzantologického hlediska patřičně doceněn. Jak bylo výše uvedeno, bibliografie československé byzantologie vydaná roku 1966 zahrmla pouze tři Stanislavovy práce. Do té doby však vyšla Stanislavovi řada titulů, vedle jazykovědných a literárněvědných i historické práce, zařaditelné svým obsahem do byzantologické bibliografie. K prvním patřily ve čtyřicátých letech studie *Pribinovi vel'moži, Slovienska liturgia na Slovensku a sídlo Metodovo a Gorazdovo, K otázke účinkovania Cyrila a Metoda na Slovensku, Metod arcibiskupom, Slovanskí apoštolí Cyril a Metod a ich činnosť vo Vel'komoravskej ríši a Znova o účinkovaní Cyrila a Metoda na Slovensku*.⁴³ V padesátých letech publikoval Stanislav další čtyři práce s byzantologickou tematikou, mezi nimi i monografii *Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom. Preklad bulharskej a ochridskej legendy s úvodom*, která vyšla v Bratislavě, a několik studií (*Kocel', Staré slovenské mená. Gorazd,*

---

⁴² M. Weingart, *Československý typ cirkevnej slovančiny. Jeho pamiatky a význam*, do slovenštiny přeložil J. Stanislav, Bratislava 1949. Weingartova práce vznikla již v roce 1933 a byla určena pro Stanislavův sborník *Ríša vel'komoravská*. Bohužel, autor ji dodal až po uzávěrce a nemohla již být žádným způsobem vložena do sborníku. Zůstala tak ležet až do roku 1949, kdy se jejího vydání ujal J. Stanislav.

⁴³ J. Stanislav, *Pribinovi vel'moži*, *Linguistica Slovaca I-II (1939–40)* 118–150; id., *Slovienska liturgia na Slovensku a sídlo Metodovo a Gorazdovo*, *Historica Slovaca I-II (1940)* 5–43; id., *K otázke účinkovania Cyrila a Metoda na Slovensku*, *Kultúra 1943*; id., *Metod arcibiskupom*, *Kultúra 1944*; id., *Slovanskí apoštolí Cyril a Metod a ich činnosť vo Vel'komoravskej ríši*, Bratislava 1945; id., *Znova o účinkovaní Cyrila a Metoda na Slovensku*, in: *Jazykovedný zborník I-II (1946)* 178–193; id., *Zo štúdiá slovanských osobných mien v Evanjeliu cividskom (Ev. Civ)*, *Slavia 48 (1947–48)* 87–100; id., *Slovenské prvky v gréckej donačnej listine pre mnišky V'esprémskej doliny spred r. 1002*, in: *Jazykovedný zborník 1948*; id., *Rastic*, *Slovenská reč 1948–49*.

Slovenské slovo nepriaznik, stsl. nepriěznъ „diabolus“).⁴⁴ V biograficko-bibliografickém slovníku, který vydal kolektiv autorů v roce 1972 pod titulem *Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národu od r.1760*, jsou J. Stanislavovi věnovány zhruba dvě stránky a jeho práce zastoupeny až do roku 1967. Zůstává proto otázkou, proč byzantologická bibliografie, která byla vydána v roce 1966 a která má v názvu „československá“, o výše zmíněných Stanislavových pracích cudně pomlčela.⁴⁵

---

⁴⁴ J. Stanislav, *Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom. Preklad bulharskej a ochridskej legendy s úvodom*, Bratislava 1950; id., *Kocel'*, Slovenská reč 1949–50; id., *Staré slovenské mená. Gorazd*, Slovenská reč 1949–50; id., *Slovenské slovo nepriaznik, stsl. nepriěznъ „diabolus“*, Slavia 25 (1956) 254–257. Po roce 1966, kdy byla bibliografie československé byzantologie vydána, publikoval J. Stanislav další práce s cyrilometodějskou a velkomoravskou, či obecněji slovanskou problematikou. Podrobněji je Stanislavova bibliografie uvedena v M. Kudělka aj., *Československé práce*, 433–434; I. Stanislav, *Život v slove*, 233–236.

⁴⁵ Práce vznikla v rámci grantu GA AV ČR: IAA 0092001.